

La pilastra és de planta quadrada i està construïda amb carreus de gres ben tallats i agafats amb morter de calç. També es va observar que a 70 cm. sobre el paviment actual es conserva l'empremta de la pavimentació original del castell palau.

Gràcies a la col·laboració del senyor Rafael Navarro, propietari de l'establiment, l'equip de joves arqueòlegs del Mòdul d'Arqueologia va procedir a la inspecció dels dos immobles, números 4 i 6 del carrer Cremat, i al repicat de les parets interiors. Els resultats van ésser satisfactoris ja que es varen descobrir altres elements conservats «in situ» i altres de reaprofitats que corresponien a la galeria claustrada del palau: al primer pis, continuació de les arcades de la pilastra localitzada a la planta baixa, i un fragment d'una claustra decorada; al segon pis, a l'exterior del pati interior, un salmer reaprofitat, i al tercer pis, un fragment d'una galeria compost per dos arcs i un salmer esculturat. Cal afegir que una planimetria provisional de les diferents plantes ens ha permès d'observar la conservació de la distribució de les estances originals entorn de la galeria.

Encara que queda per realitzar l'estudi i els treballs arqueològics definitius, podem avançar que ens trobem amb les restes d'un espai únic conservat del castell palau de Terrassa: la galeria claustrada. Igualment, els diferents elements conservats en el fons museístic de Terrassa procedents de l'enderroc del castell palau, l'any 1891, i de posteriors remodelacions dels edificis permetran, tal vegada, reconstruir «in situ» la galeria claustrada del castell palau de Terrassa.

L'estil de les peces conservades d'aquesta galeria fan pensar en una datació al voltant de final del segle XV i principi del XVI, que s'emmarcaria en el corrent gòtic.

EXCAVACIÓ AL CASTELL CARTOIXA DE VALLPARADÍS

L'activitat arqueològica d'enguany al castell ha estat portada a terme pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat i finançada totalment per l'Institut Municipal de Cultura i la Gerència Municipal d'Urbanisme. S'ha comptat també amb la col·laboració del Foment de Terrassa a través del Mòdul d'Arqueologia de l'Escola Taller de Vallparadís.

Els treballs s'han concentrat en els sectors sud i oest. S'ha aconseguit delimitar el fossat sud i les vessants al torrent de Vallparadís. Al sector sud, a més del fossat, s'han localitzat una sèrie d'estructures que encara s'estan excavant, però que permeten especular amb una data antiga entorn del segle XIV. Al mateix temps, els treballs al sector oest ens han posat al descobert nivells anteriors a la construcció del castell, d'època ibero-romana. És també en aquest sector oest on l'excavació ha posat al descobert altres estructures i nivells arqueològics que ens fan replantejar la cronologia de l'estructura conservada actualment; és a dir, tal vegada part de l'edificació del castell en aquest sector no pertangué a la construcció original.

Els treballs arqueològics al castell de Vallparadís estan posant en evidència el desconeixement que tenim de l'edifici i la necessitat de portar a terme una investigació continuada. Cal reconèixer que el propi estament municipal l'està afavorint mitjançant el Mòdul d'Arqueologia i que fins ara la recerca està donant els seus fruits.

SOBRE LA INSCRIPCIÓ ÀRAB DE LA SALA DEL TINELLET

Mòdul d'Arqueologia. Escola Taller de Vallparadís¹

El present article pretén aclarir la problemàtica històrica entorn d'una inscripció en caràcters àrabs localitzada durant les tasques de descobriment de l'arrebossat de les parets interiors del Castell Cartoixa, que es van dur a terme l'any 1952². Aquesta inscripció es troba a uns 2,50 m d'alçada, concretament en un carreu situat a l'angle nord-est de la façana nord de les restes d'una torre central, datada al segle XII i que va ésser reaprofitada al construir-se la capella de la cartoixa del segle XIV.

Aquesta inscripció està feta sobre un carreu ben tallat, de tipus calcari, de forma rectangular, de 26 cm d'alçada, 38,5 cm d'amplada i 20 cm de fons. Les incisions són marcades i amples, i es distribueixen en un doble registre: el superior té una llargada de 29 cm i l'inferior de 22 cm. L'alçada de les lletres oscil·la entre els 8,5 cm les més altes i els 5,5 cm les més petites.

La transcripció correcta, de dreta a esquerra, seria la següent³:

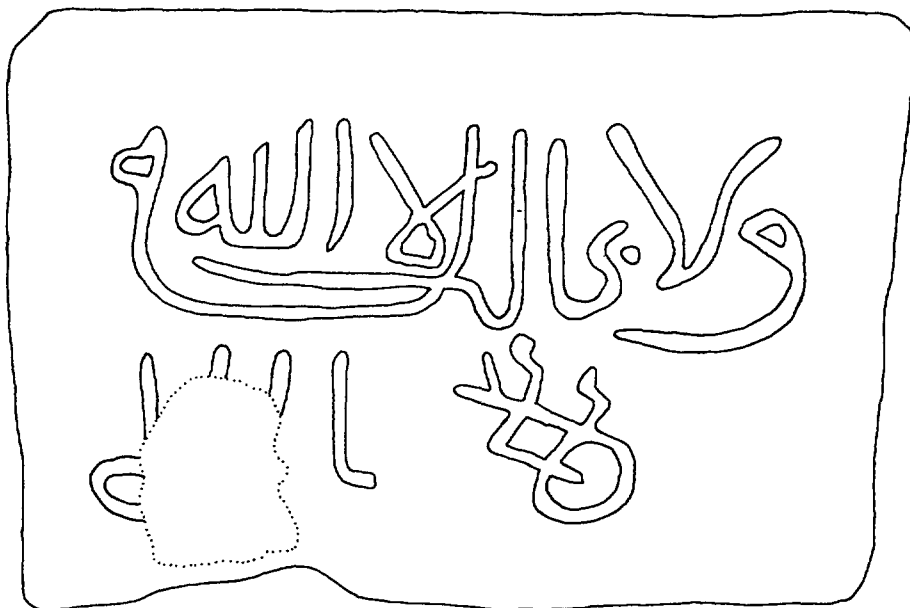
ولا غالب الا الله تعالى
علي بالله

La traducció del registre superior seria: *No hi ha més vencedor que Allah, l'Altíssim*. Aquest text correspon a l'emblema dels nassarites, l'últim dels regnes taifes andalusins (1231-1492) i que s'utilitzava com a crit de guerra. Aquest mateix emblema servia per decorar murs i parets, anomenats *galibes*.

El registre inferior presenta dues paraules ben diferenciades. La situada a la dreta sembla presentar uns traços molt personals com si es tractés d'una signatura. Això ha permès traduir-lo com un nom, *Alí علي*. La transcripció d'aquesta paraula s'ha realitzat seguint els següents passos, de dreta a esquerra:

La paraula situada a l'esquerra d'aquest segon registre, malgrat ésser fragmentada, correspon a l'exclamació *Per Allah*. La seva transcripció seria: *بالله*

Aquesta invocació àrab va ésser correctament traduïda per P. Gorina, que en va ometre, però, l'última paraula ja que era il·legible de tan fragmentada. Malgrat no acceptar les opinions d'historiadors com R. d'Abadal i J. Ainaud⁴, que suggeriren una cronologia tardana, en Gorina considerava que aquesta inscripció i les característiques constructives de la fortalesa, planta similar als castells musulmans de Lleida, Balaguer i Tortosa, entre d'altres, permetien considerar el castell de Vallparadís com una construcció àrab i identificar-la amb el *castrum terracium* que la documentació dels segles IX i X esmentava. Aquest plantejament va comportar una llarga polèmica entre Gorina i S. Cardús, el qual ho volgué tancar definitivament amb una publicació prou irònica en què refutava clarament qualsevol lligam àrab del castell cartoixa de Vallparadís⁵; no es tornà a plantejar la qüestió fins trenta anys després, quan P. Balañà tornà a reivindicar la tesi d'en Gorina⁶.

5 cm.

Malgrat les discussions cronològiques de la fortificació, la inscripció no rebrà un estudi més complet fins a l'any 1987, en què J.E. Boraó aporta la transcripció i traducció correctes, malgrat utilitzar el calc incorrecte de la inscripció realitzada per Gorina. La nova lectura és *No hi ha més vencedor que Allah, l'Altíssim. Alí. Per Allah*⁷.

La realització d'un nou calc de la inscripció per part nostra i l'estudi del seu context immediat, tant del text com de la seva ubicació, ens ha permès dilucidar dos dels aspectes més problemàtics, com són la seva traducció i la seva cronologia.

El text no presenta problemes de traducció, i sovint el primer registre el trobem formant part de la decoració arquitectònica de les construccions nassarites de l'època, per exemple, a l'Alhambra de Granada, ja que correspon a l'emblema de la dinastia nassarita (1231-1492). La cronologia de la torre on es troba el carreu, amb una data fundacional entre els anys 1110 i 1123, testimonia clarament que la inscripció no és contemporània de la construcció.

Per altra banda, observant el tipus de parament de la façana conservada de la torre originària, construïda amb grans còdols, es comprova com alguns dels angles estan escapçats; es veu clarament que aquest carreu amb inscripció àrab es troba fora de context⁸ i que va ésser

col·locat en un moment posterior, i tal vegada provinent d'una altra edificació. Cal indicar que la pedra estava coberta, en el moment del seu descobriment, per un fort gruix d'arrebossat pintat de color vermellós, del qual encara resten alguns fragments a la paret.

NOTES

- 1.- El Mòdul d'Arqueologia està integrat per M. Fages, J. Fauquet, E. Ferran, F. Florensa, G. García, G. Lavado, A. Milán, J. Piera, J. Roig, M.C. Ruiz, G. Soler, M. Trias i L. Veà, sota la direcció de n'A. Moro.
- 2.- Agraïm a la Casa Palestina la seva col·laboració en la transcripció i traducció.
- 3.- «Inscripció aràbiga en el castillo de Vall Paradís», a TERRASSA, n. 2.085, 25 de setembre de 1952.
- 4.- GORINA, P., «Una inscripció en Tarrassa», a TARRASA INFORMACION, n. 3.030, 24 d'agost de 1968.
- 5.- CARDÚS, S., *El pretès castell àrab de Terrassa*. Terrassa, 1955.
- 6.- BALAÑÀ, P., «El polèmic castell àrab de Terrassa (715-801)», a AL VENT.
- 7.- Institut de Batxillerat Nicolau Copèrnic, *Guia del Museu del Castell Cartoixa de Vallparadís*, Terrassa, abril de 1987, p. 18-21.
- 8.- També recentment G. ROSELLÓ el cita a «Almacabas, ritos funeraris y organización social en Al-Andalus», a *Actas del III Congreso de Arqueología Medieval Española, Oviedo 27 de marzo - 1 de abril de 1989*, p. 151-168.